

Hoga

Från tidig vikingatid finns ganska få runstenar. I det runstensfattiga Bohuslän finns dock tre stenar som vanligen dateras till 800-tal, nämligen Hoga, Rävsal och Skee. Hogastenen finns på Orust och är öns enda runsten. Liksom när det gäller de flesta runinskrifter från den här perioden finns det många tolkningsproblem.

Runor

IIþNΛ I · þY · 111þ þþþ IþR þ YNþ

Translitterering

iiaur i · am · tain won/þon iar o mula[∘]

Translitterering

JoR i Am [s]tæin vann/þann her a mula.

Översättning

Jo i Å utförde/denna sten här på mulen.

Var stenen ursprungligen stått vet vi inte. Den äldsta uppgiften är från 1643 då den danske runforskaren Ole Worm uppger att stenen låg på ett sumpigt ställe, men var det sumpiga stället var beläget framgår inte. Den har också flyttats vid ett par tillfällen. Från 1700-talet finns en uppgift om att den flyttats från en gravhög. Det finns flera stora gravhögar på platsen och det går inte att knyta stenen till någon särskild av dem. Ortnamnet Hoga är för övrigt bildat just till ordet hög, säkerligen i betydelsen 'gravhög'.

Inskriften inleds med vad som ser ut att vara två i-runor. Eftersom runor inte dubbeltecknas i inskrifter med den vikingatida runraden ger detta ett märkligt intryck. Man har försökt tolka detta på två sätt. Det ena förslaget tar fasta på inskriftens ålder och räknar med att ristaren kan ha använt enstaka tecken ur den urnordiska runraden. Genom att förbinda de båda i-runorna med ett diagonalt streck bildas en urnordisk h-runa. Man får då tänka sig att detta streck, bistaven, aldrig varit huggen utan målats direkt på stenen. En sådan h-runa återfinns t.ex. på Rävsalstenen. En annan tolkning är att den första i-runan uppfattas som ett skiljetecken eller möjligen som en ansats till ramlinje. Det skulle alltså bara vara fråga om en i-runa. I båda fallen räknar man med att det inledande ordet är ett mansnamn, i det förra fallet med betydelsen 'hög' (adjektivet) i det senare med betydelsen 'häst'. Det är det senare alternativet vi valt att återge i rutan ovan.

En liknande diskussion om äldre runformer har förts om det ord som följer på sten. Om man väljer att tolka den första runan i ordet som en urnordisk w-runa får man ett ord med betydelsen 'utförde'; om man tolkar den som en vikingatida þ-runa får man ett ord med betydelsen 'denna'. I det senare alternativet måste man räkna med att ett ord för ristade eller liknande är utelämnat.

Ett annat problem är det ord som översatts med sten. I skriften står endast tain. Denna tolkning förutsätter alltså att ristaren glömt en s-runa i början av ordet och det alltså skulle vara fråga om ett felristat stain 'sten'. Runföljden tain skulle dock utan problem kunna återge det nusvenska ten. Ordet betydde äldst 'rotskott, gren' men kom tidigt att användas om långsmala metallföremål som ju är den vanligaste betydelsen i nutida svenska. En närliggande tanke vore att den långsmala Hogastenen liknats vid en ten. Det finns dock inga belägg för att ordet använts om långsmala stenar, varför man nog trots allt måste räkna med felristning som den troligaste förklaringen.

Något ortnamn Å är inte känt från trakten. Av böjningen att döma har namnet haft flertalsform, plural form, vilket är vanligt bland vissa äldre ortnamnstyper. Flertalsformen förutsätter inte att det funnits mer än en å på platsen. Om hur detta skall förklaras har det förts en livlig vetenskaplig debatt. Tolkningen av inskriftens sista ord förutsätter att den undre bistaven på binderunan är riktad åt fel håll - nämligen uppifrån och ned i stället för nedifrån och upp. Man får då en runföljd som återger en böjd form av

VÄLJ RUNSTEN:

Runsten:

VÄLJ LANDSKAP:

Välj en länk

Foto: Bengt A Lundberg

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till Eniros karttjänst.

Eniro.se

ordet mule. Att mule kunnat användas för åsliknande höjder finns det flera exempel på, både från Bohuslän och från andra håll i Sverige och Norge.

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post:

Se även:

[Översätta runor](#) - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

[FMIS Fornsök](#) - Läs mer om denna runsten i Fornsök.

Till Bohuslän och Halland

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)